

Handläggare: Gunweig Högberg
Telefon: 08-508 20 505

Till
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Livskvalitet på äldreboendet - granskning av stadens vård- och omsorgsboenden för äldre

Förslag till beslut

Tjänsteutlåtandet återopas som svar till stadsrevisionen.

Gillis Hammar
Stadsdelsdirektör

Kristina Goldring
Äldreomsorgschef

Sammanfattning

Stadens revisorer har granskat ett antal vård- och omsorgsboenden för äldre inom stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör och Södermalm. Syftet med granskningen har varit att bedöma om äldre med behov av social stimulans och stöd i sociala aktiviteter, fått detta tillgodosett i enlighet med kommunfullmäktiges ambition, det vill säga att staden ska fokusera på ökad livskvalitet för äldre, bland annat genom större socialt innehåll i verksamheten.

Revisionskontoret skriver att Enskede-Årsta-Vantörs (E-Å-V) nämndmål för år 2008 avseende livskvalitet för äldre inte innebär någon konkretisering av fullmäktiges mål. Nämndmålet ger inte några tydliga styrsignaler till verksamheterna och är inte heller uppföljningsbart på ett meningsfullt sätt.

Fullmäktiges mål konkretiserades i verksamhetsplanen i två delar ” Den enskildes inflytande över insatserna ska förbättras” samt ”Äldreomsorgen ska präglas av trygghet, värdighet och inflytande”. Förvaltningen bedömde att fullmäktiges mål genom denna konkretisering, genom undertexten ” De insatser som erbjuds ska utformas i samråd med den enskilde och redovisas i en genomförandeplan” samt genom fullmäktiges fokus/beskrivning var så konkret att enheterna, utifrån sina olika förutsättningar, lämnades möjlighet att utveckla verksamheten för de äldres livskvalitet.

Alla vård- och omsorgsboenden har genomfört eller kommer att genomföra en enkätundersökning för att säkerställa att de aktiviteter som erbjuds är aktiviteter som de boende önskar.

Möjligheterna till pedagogiska måltider inom enheterna kommer att ses över.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom äldreomsorgsavdelningen. Ärendet behandlas i pensionärsrådet 2008-09-12.

Bakgrund

Stadens revisorer har granskat ett antal vård- och omsorgsboenden för äldre inom stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör och Södermalm. Syftet med granskningen har varit att bedöma om äldre med behov av social stimulans och stöd i sociala aktiviteter, fått detta tillgodosett i enlighet med kommunfullmäktiges ambition, det vill säga att staden ska fokusera på ökad livskvalitet för äldre, bland annat genom större socialt innehåll i verksamheten.

Vid granskningen har även styrningen och uppföljningen på olika nivåer av verksamheten och den individuella dokumentationen på enhetsnivå belysts.

Inom varje stadsdel har två vård- och omsorgsboenden granskats. Intervjuer har genomförts med äldreomsorgschef, medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS), controller/motsvarande och i vissa fall rehabiliteringspersonal.

Intervjuer har också skett med enhetschef, personal och närstående vid respektive boende. Här har även verksamhetsplan och andra styrdokument samt akter granskats.

De iakttagelser som stadsrevisionen gjort inom de granskade stadsdelsnämnderna är:

- Många äldre saknar social stimulans och samvaro. Möjligheterna till utevistelse är starkt begränsad. Den problembild som framkommit är på intet sätt ny och okänd.
- På alla nivåer - kommunstyrelse och äldrenämnd, stadsdelsnämnder och enheter - behövs en bättre styrning, planering och uppföljning av det sociala innehållet i äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden.
- Avgörande för att öka livskvaliteten på staden äldreboende är också en kunnig och engagerad ledning, en personal med rätt kompetens samt tillräckliga resurser.
- Som stöd i verksamheten behövs även en för staden gemensam värdegrund med etiska riktlinjer som klargör grundläggande förhållnings- och arbetssätt.

- Kommunstyrelsen och äldrenämnden har en viktig uppgift i att övergripande säkerställa en positiv utveckling inom äldreomsorgen, bland annat genom att stödja ett systematiskt kvalitetsarbete.
- Stadsdelsnämnderna måste säkerställa de äldres integritet, självbestämmande och delaktighet bland annat genom en individuell planering och uppföljning utifrån behovet av social stimulans och stöd i aktiviteter.
- Stadsdelsnämnderna måste också se till att nuvarande brister i den individuella dokumentationen snarast åtgärdas så att en tillräcklig, väsentlig och korrekt information kan säkerställas.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Mål och värdegrund för äldreomsorgen

Revisionskontoret skriver att Enskede-Årsta-Vantörs (E-Å-V) nämndmål för år 2008 avseende livskvalitet för äldre inte innebär någon konkretisering av fullmäktiges mål. Nämndmålet ger inte några tydliga styrsignaler till verksamheterna och är inte heller uppföljningsbart på ett meningsfullt sätt.

Fullmäktiges mål för livskvalitet lägger fokus på uppsökande och förebyggande verksamhet, vardagsrehabilitering samt ett större socialt innehåll i verksamheten. Rätten till utevistelse poängteras samt erbjudande om kollektivverksamhet. Vikten av en god och näringsriktig samt lustfylld måltidsupplevelse fastslås.

Fullmäktiges mål konkretiserades i verksamhetsplanen i två delar ”Den enskildes inflytande över insatserna ska förbättras” samt ”Äldreomsorgen ska präglas av trygghet, värdighet och inflytande”. Förvaltningen bedömde att fullmäktiges mål genom denna konkretisering, genom undertexten ”De insatser som erbjuds ska utformas i samråd med den enskilde och redovisas i en genomförandeplan” samt genom fullmäktiges fokus/beskrivning var så konkret att enheterna, utifrån sina olika förutsättningar, lämnades möjlighet att utveckla verksamheten för de äldres livskvalitet. Äldreomsorgens ledningsgrupp har genomfört planeringsdagar med enhetscheferna där enhetscheferna diskuterat möjligheterna för hur livskvaliteten kan utvecklas inom respektive enhet.

Inom stadsdelen finns 65 volontärer och dessa kommer att bjudas in till de olika vård- och omsorgsboendena för att, om intresse finns från volontärerna, kunna utgöra ytterligare resurser för de boende i form av ledsagare, samtalspartners eller annat som utgör trivselaktiviteter i boendet.

Alla vård- och omsorgsboenden har genomfört eller kommer genomföra en enkätundersökning för att säkerställa att de aktiviteter som erbjuds är aktiviteter som de boende önskar.

Möjligheterna till pedagogiska måltider inom enheterna kommer att ses över.

Revisionskontoret konstaterar att fullmäktiges övergripande mål och nämndens mål är förhållandevis okända hos personalen vid de granskade boendena. De känner däremot vanligen till de åtaganden som finns i den egna enhetens verksamhetsplan.

Mårtensgården

Ett kvalitetsråd inom Mårtensgården tar fram förslag till verksamhetsplan som sedan delges medarbetarna genom att det går på "remiss" till de olika våningsplanen. Verksamhetsplanen diskuteras också på planeringsdagar, då enhetschefen även går igenom fullmäktiges och stadsdelsnämndens mål. Den fastställda verksamhetsplanen anslås på anslagstavlan på varje våning.

För att säkra att alla medarbetare fått möjlighet till delaktighet kring utarbetandet av verksamhetsplanen samt kunskap om stadsdelsnämndens och kommunfullmäktiges mål har enheten under april och maj genomfört planeringsdagar med varje våningsplan enskilt. Vid dessa planeringsdagar har innehållet i kommunfullmäktiges och stadsdelsnämndens mål diskuterats samt enhetens egna åtaganden och vad de innebär.

De medarbetare som revisionen intervjuat har ändå uppgivit att de inte känner delaktighet eller har kunskap om målen vilket innebär att enheten vid kommande arbetsplatsmöten kommer tillfråga medarbetarna om på vilket sätt de anser att delaktigheten kan utvecklas ytterligare.

Tussmötegården

Enhetschefen har dock vid flera tillfällen gått igenom målen muntligt och alla medarbetare har även tagit del av verksamhetsplanen skriftligt.

Ett utvecklingsområde på Tussmötegården är att arbeta med den interna kulturen för att skapa ett förhållningssätt och arbetssätt som ligger i linje med SoL.

Inom Tussmötegården finns det enstaka personer som fortfarande använder vissa sjukvårdsbegrepp. Enheten har tidigare varit lokalmässigt belägen inom Dalens sjukhus vilket präglat verksamheten. Det har pågått och pågår fortfarande ett arbete med den interna kulturen för att den ska vara i enlighet med SoL.

Socialt innehåll i dagen

Aktiviteter

Revisionskontoret kan konstatera att de gemensamma och särskilt de individuella aktiviteterna behöver utvecklas vid de granskade gruppboendena. Intrycket är att det inte finns särskilt stor variation i aktiviteterna och att aktiviteterna inte alltid utgår från de boendes behov och önskemål.

Mårtensgården

För att utgå ifrån de boendes behov och önskemål har medarbetarna, gemensamt under planeringsdagar, kommit fram till att aktiviteter och utevistelse ska schemaläggas. Medarbetarna har blivit uppmärksammade på att de alltid måste dokumentera de aktiviteter som genomförs med de boende. Framöver kommer dessutom tyngdpunkten ligga på individuellt utformade aktiviteter.

Tussmötegården

Inom Tussmötegården finns en variation av aktiviteter i form av:

- en årskalender för externa artister
- ett schema för enhetens pianist
- ett schema för rehabilitering
- ett vårdbiträde som erbjuder gymnastik
- ett schema för personalen då de skall lägga extra tid under dagen för aktiviteter såsom bakning, samtal och utevistelser
- noggrant beskrivna avdelningsrutiner för när under dagen aktiviteter ska ske

De boende har även deltagit i musikunderhållning, högläsning med mera.

Utöver detta bakar man tillsammans och samtalar.

Tvärtemot vad revisionskontoret skriver så kan man på enhetens aktivitetslistor (som är en månadsöversikt) läsa vilka boende som deltagit, vilket datum och vem som hjälpt den enskilde till aktiviteten.

Aktiviteterna kommer att ses över igen och den individuella aspekten ska lyftas fram i enlighet med SoL. Medarbetarna kan bli bättre på att dokumentera det varje boende vill göra, detta kan utvecklas, likaså uppföljning och utvärdering av mål. Arbetet med att utveckla dokumentationen kommer att fortsätta och den boende tillfrågas alltid om och vilka aktiviteter hon/han vill delta i.

Mellan kl. 13.00-15.00 är det mest personal på hela dagen detta för att ge medarbetarna aktivitetstid - schemalagd tid med den boende.

Inom enheten pågår ett arbete med att få medarbetarna att använda denna tid för det den är avsedd och prioritera tid med de boende.

Förvaltningen anser att det finns tid avsatt för aktiviteter och utevistelser.

Enheten kommer att arbeta med uppföljning av de gemensamt framtagna rutinerna samt prioritering av tiden så detta praktiskt kommer de boende till gagn.

Måltider

Vare sig Mårtensgården eller Tussmötegården tillämpar så kallade "pedagogiska måltider" som arbetssätt, dvs. måltider där personal äter tillsammans med de boende och leder samtalet vid bordet och på så sätt fungerar som "förebilder" för de boende. Pedagogiska måltider är ett viktigt arbetssätt med syfte att skapa meningsfulla måltidssituationer som bidrar till att upprätta de boendes funktioner. Detta gäller särskilt inom gruppboenden med dementa äldre.

Mårtensgården

På Mårtensgården finns ett visst intresse för att genomföra pedagogiska måltider men inom denna typ av verksamhet kan vara svårt att införa samtidigt som matningar ska ske.

Tussmötegården

Enheten ställer sig positiv till pedagogiska måltider och bidrar gärna till att detta kan implementeras i verksamheten. Det kan dock vara svårt att genomföra i samband med matningar.

Utevistelser

På Mårtensgården framhåller personalen att det är dåligt med utevistelser numera. De boende är för dåliga och personalen för få för regelbundna promenader och liknande. I stället används främst Mårtensgårdens uteträdgårdar och terrasser för utevistelse.

På Tussmötegården är det främst på sommaren som alla boende kan komma ut då och då för att till exempel dricka eftermiddagskaffe.

Inget av de granskade gruppboendena har någon individuell planering och uppföljning av hur ofta de äldre kommer ut. Revisionskontoret anser att sådan uppföljning är angelägen.

Revisionskontoret konstaterar att fullmäktiges mål om regelbunden utevistelse för alla inte kan uppfyllas. Många äldre kommer i praktiken aldrig eller endast mycket sällan ut. Nuvarande bemanning innebär enligt

den intervjuade personalen starkt begränsade möjligheter att erbjuda de äldre på vård- och omsorgsboende utevistelse.

Mårtensgården

Medarbetarna inom Mårtensgården har blivit uppmärksammade på att de alltid måste dokumentera de promenader som genomförs med de boende.

Enheten vill förtydliga att under de fem år Mårtensgården funnits har det skett en gradvis försämring av de boendes kognitiva och fysiska förmågor. Detta är en del i det naturliga åldrandet och demenssjukdomens utveckling.

Med detta som bakgrund har enheten anpassat sina åtaganden vilket innebär: ”Vi erbjuder dig regelbundna utevistelser, vardagsnära aktiviteter och social samvaro.”

För enheten innebär utevistelse därför att byta miljö, till exempel att besöka servicehusets utegårdar, promenader utomhus eller inomhus beroende på väder, den boendes tillstånd och önskemål.

Medarbetarna inom enheten tar hänsyn till varje boendes behov, resurser och förmågor och anpassar alla aktiviteter utifrån varje enskild individ.

Tussmötegården

Inom Tussmötegården har utevistelser erbjudits och noterats, dock inte redovisats person för person. Revisionskontoret skriver att nuvarande bemanning starkt begränsar möjligheten till utevistelser. Förvaltningen bedömning är att detta inte stämmer utan att alla medarbetare har tid för detta om, de gemensamt framtagna rutinerna, följs. På nästkommande möten inom enheten ska rutinerna tas upp igen.

Dokumentation

Mårtensgården

Vid revisorernas besök informerade enheten om att den var i ett uppstartsskede vad gäller dokumentation i ParaSoL då arbetet med att skriva genomförandeplaner och dokumentera i systemet endast hade pågått några veckor. Detta innebar att den införda dokumentationen i ParaSoL inte var komplett vid tidpunkten för revisionen. Den ”gamla” manuella dokumentationen fanns dock och enheten uppfattade att den ansågs acceptabel. Dokumentationen är under ständig utveckling och medarbetarna lär sig att dokumentera fortlöpande. Programmet är ännu inte optimalt utformat men diskussioner om vad och hur dokumentationen ska utvecklas pågår.

Tussmötegården

Revisorerna skriver att datajournalen (ParaSoL) ej varit prioriterat i verksamheten. Detta är en missuppfattning. Enheten under hela 2007/08 arbetat intensivt på olika sätt för att alla ska komma igång med dokumentationen och med att skriva i ParaSoL.

Revisorerna skriver att genomförandeplaner ej tagits fram tidigare (innan ParaSoL). Även detta är en missuppfattning. Detta arbete har pågått även tidigare men det är först efter datainförandet som alla medarbetare verkligen skrivit en genomförandeplan.

Den löpande dokumentationen kan dock utvecklas och bli bättre.

Vid revisorernas besök hade 56 av 65 möjliga boende en genomförandeplan, de var underskrivna av aktuell brukare/företrädare och skickade till aktuell biståndshandläggare.

Samtliga medarbetare inom enheten har fått utbildning, teoretisk och praktisk, om vad ParaSoL innebär och vad SoL kräver avseende detta. Det tar dock, av olika anledningar, tid att få alla medarbetare att skriva. Dataomognad och ovana att formulera sig i text är två vanligt förekommande förklaringar till detta.

Bilagor

Revisionsrapport omfattande rapportsammandrag, samlad rapport samt delrapport för Enskede-Årsta-Vantör.